

VEDLIKEHOLDSARBEID PÅ A. REVOLDS FRESKO «FISKE OG JORDBRUK»

Festgalleriets østvegg, Oslo Rådhus

Braun, Anne

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)
 Storgata 2, Postboks 736 Sentrum, 0105 Oslo
 Telefon: 23 35 50 00
www.niku.no

Tittel Vedlikeholdsarbeid på A. Revolds Fresko «Fiske og Jordbruk» Festgalleriets østvegg, Oslo Rådhus	Rapporttype/nummer NIKU Rapport 138	Publiseringsdato 07.12.2022
	Prosjektnummer 1022509	Sider 9
	Avdeling Konservering	Tilgjengelighet Åpen
Forfatter(e) Braun, Anne	ISSN 2703-7797 ISBN 978-82-8101-285-1	Oppdragstidspunkt / periode utført 23/11/2022
	Forsidebilde Anne Braun, NIKU	

Prosjektleder Anne Braun, konservator
Prosjektmedarbeider(e) -
Kvalitetssikrer Kjersti Marie Ellewssen

Oppdragsgiver / finansiert av Oslo kommune, Rådhusets forvaltningstjeneste
---

<p>Sammendrag   Rådhuset i Oslo ble oppført etter tegninger av arkitektene Arnstein Arneberg og Magnus Poulsson i løpet av 1930-årene, og åpnet 1950. Rådhushallen og de tre galleriene i andre etasje er utsmykket med omfattende muralmalerier utført av datidens anerkjente norske kunstnere: Alf Rolfsen, Axel Revold, Per Krogh og Åge Storstein. På oppdrag fra Oslo kommune /Rådhusets forvaltningstjeneste behandlet NIKU de nederste partiene av muralmaleriene av Aksel Revold pga. mekaniske skader. Disse partiene ble rengjort, kittet og retusjert.</p>
<p>Abstract   The City Hall in Oslo was built according to drawings by the architects Arnstein Arneberg and Magnus Poulsson during the 1930s and opened in 1950. The City Hall and the three galleries on the second floor are decorated with extensive murals by renowned Norwegian artists of the time: Alf Rolfsen, Axel Revold, Per Krogh and Åge Storstein. On behalf of Oslo Municipality / City Hall's administrative service, NIKU treated the lower parts of the murals by Aksel Revold due to mechanical damage. These parts were cleaned, a crack was patched up and these and small other parts were retouched.</p>

Emneord konservering, muralmaleri, fresko, Aksel Revold
Keywords conservation, mural painting, fresco, Aksel Revold

Avdelingsleder
Kjersti Marie Ellewssen

Innholdsfortegnelse

1	Nøkkelinformasjon	5
2	Bakgrunn og formål	5
3	Tilstand før behandling	6
4	Behandling	6
4.1	Rengjøring	6
4.2	Kitting og retusjering	6
4.3	Retusjering	8
5	Anbefaling for vedlikehold og videre tiltak	9
6	Liste over anvendte behandlingsmetoder og materialer	9
7	Kilder	9

1 Nøkkelinformasjon

Objekt: Muralmaleriet «Fiske og Jordbruk»

Teknikk: Fresko med secco-partier

Datering: 1938-42

Kunstner: Axel Revold (1887 – 1962),

Plassering: Oslo rådhus: Festgalleriets østvegg

Vernestatus: Bevaringsverdi på Byantikvarens gule liste

2 Bakgrunn og formål

Rådhuset i Oslo ble oppført etter tegninger av arkitektene Arnstein Arneberg og Magnus Poulsson i løpet av 1930-årene, og ble åpnet 1950. Rådhushallen og de tre galleriene i andre etasje er utsmykket med flere muralmalerier utført av datidens anerkjente norske kunstnere. Både eksteriøret og interiøret i Oslo rådhus har vernestatus som bevaringsverdi på Byantikvarens gule liste.

På oppdrag av Oslo kommune, Rådhusets forvaltningstjeneste behandlet NIKU muralmaleriet «Fiske og Jordbruk» (1938-42) av kunstneren Aksel Revold på østveggen av Oslo rådhusets festgalleri.

Maleriet er utført i Fresco-secco-teknikk, dvs. at hovedteknikken er frescal (pigmentene er blandet med vann eller kalkvann og malt på direkte på fersk puss) med secco-partier (pigmentene er blandet med et bindemiddel).

Arbeidet på plass ble utført av konservator Anne Braun den 22.11.2022 og anses som et vedlikeholdsarbeid. En jevnlig behandling av skjemmende småskader vil holde freskene i god stand.

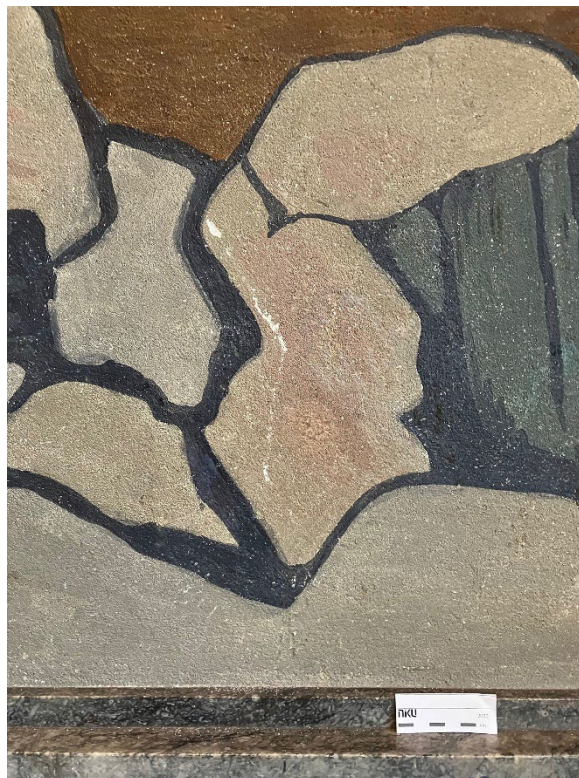
3 Tilstand før behandling

Skadene befant seg i de nederste partiene, høyere om døren og hadde tilkommet pga. mekaniske påvirkninger. Disse var av mindre størrelse og bestod av til dels forurensninger liggende på overflaten, noen misfargede retusjer og riper i pussen på noen millimeters dybde.

Den venstre av 'skaden' (figur1) var kun rester av et fremmed materiale som ligger på overflaten. Ved første øyesyn kan det minne om en saltutfelling, men mest sannsynlig er det ikke det fordi skaden har de typiske skadebilder en saltutfelling gir. Pussen var ikke porøs og malingslaget er stabilt.

Figur 1 Detalj fra Revolds murmaleri i Festgaleriet. Tilstand innen behandling: eksternt material som er liggende på overflaten

Figur 2 Detalj fra Revolds murmaleri i Festgaleriet. Tilstand før behandling: grunne riper i pussen

4 Behandling

4.1 Rengjøring

Den venstre 'skaden' på grønt fargeparti viste seg være et sekundært materiale som la på de originale malingslagene. En fremmed gjenstand hadde satt spor etter seg. Disse materialrestene av material kunne fjernes med en hvit akapad tørkerenssvamp (brukes i papirkonservering, men også for fresker) og eventuelle etterlatte rester ble rengjort med en myk pensel.

4.2 Kitting og retusjering

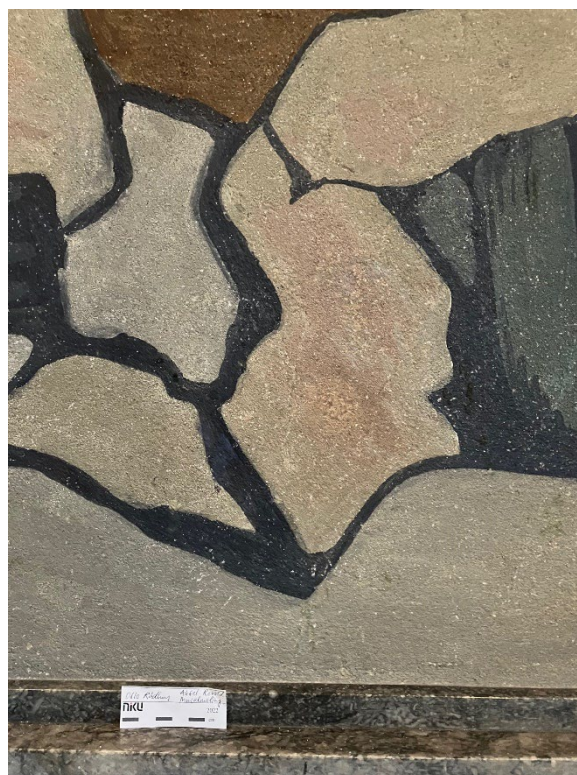
Den grunnen pusskaden ble kittet med polyvinylacetat-basert kittmasse (Modustuc) iblandet finkornet sand. Det ble tilført sand i kittmassen for å etterligne den originale pussoverflaten. Modustuc er egnet til å fylle selv grunne fordypninger uten å "brenne" slik tilfellet ville vært med kalk. Kittmasse er vannløselig også etter at den har tørket, og kan lett fjernes i ettertid, dvs at den er reversibel. Overskudd ble fjernet og deretter justert til den omkringliggende fargetonen (retusjert) med akvarell.

Figur 3 Samme skade som på figur 1. Tilstand etter rengjøring

Figur 4 Samme detalj som figur 2. Under behandling: Ripen i pussen er kittet

Figur 5 Samme detalj som figur 2 og 4. Etter behandling: Tilstand etter retusjering

4.3 Retusjering

I det nedre veggpartiet fantes også noen eldre retusjer som var iøynefallende. Disse ble tonet inn med akvarellfarge. Reduserte malingslag, der den lyse pussene lyste igjennom, ble integrert med akvarellfarge.

Figur 6 Detalj fra Revolds muralmaleri i Festgalleriet. Tilstand før behandling.

Figur 7 Tilstand etter behandling: Etter utført partiell rengjøring, kitting og retusjering

5 Anbefaling for vedlikehold og videre tiltak

NIKU anbefaler at muralmalerienes tilstand undersøkes av konservator med jevne mellomrom, og at eventuelle skader deretter utbedres for å holde muralmaleriene i god tilstand.

Det anbefales også å vurdere tiltak for å beskytte de nedre delene av Festgalleriets fresker, for eksempel ved fysiske sperrer, slik at risikoen for mekaniske skader reduseres.

6 Liste over anvendte behandlingsmetoder og materialer

Tiltak	Metode	Produkt (produsent)	Materialtype
Rengjøring	Tørr- rengjøring	Akapad hvit	Vulkanisert latekssvamp, pH-neutral
Kitting	Kittmasse ble påført med spatel og pusset på nivå med fuktet bomullsdott	Modostuc, (Plasveroi International); Kronhøj mørtelsand (Skandinavisk Jura A/S)	PVA-basert kittmasse; finkornet kvartssand
Retusjering	Påført med spisspensel	Akvarell (Schmincke)	Akvarell- maling

7 Kilder

NIKU oppdragsrapport 143/2015; Susanne Kaun: Oslo Rådhus - vedlikeholdsarbeid på freskene.

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Rapport 138

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736, Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112, Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 1b
7013 TRONDHEIM
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt. 14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00